

RESTAURAREA SI CONSERVAREA UNUI VAS BITRONCONIC CUCUTENIAN

Aurel Melniciuc

Locul și descoperirea piesei

Vasul bitronconic în stare fragmentară de 89 fragmente, a fost descoperit în anul 2002, în cadrul unor săpături arheologice sistematice organizate de Muzeul Județean Botoșani pe șantierul de la **Vorniceni**, județul **Botoșani**.

Aici, pe durata mai multor campanii arheologice, a fost scoasă la lumina zilei o cantitate impresionantă de material ceramic (cca. 300 de saci) de o mare frumusețe, aparținând culturii **Cucuteni**, faza **A-B**. Pe toată durata săpăturii a existat o strânsă colaborare între arheolog și restaurator, tocmai pentru a evita degradarea materialului ceramic prin expunerea sa la șocurile pierderii umidității și cele mecanice. Astfel, s-a reușit transportarea și depozitarea materialului arheologic în bune condiții iar rezultatul final a fost o ceramica a cărei strat pictural s-a conservat deosebit de bine.

Starea de conservare și descrierea piesei

Datorită măsurilor de conservare pe care le-am adoptat împreună cu arheologul muzeului încă de pe șantier, materialul ceramic arheologic descoperit în localitatea Vorniceni, județul Botoșani, în campaniile 2002-2003, și-a păstrat aproape aceleași caracteristici pe care le avea inițial în locul de zacere.

Totuși, datorită solului acid și argilos din acea zonă, materialul ceramic este acoperit de un strat gros de carbonați (cca. 1 mm grosime). Acest fapt, cât și cantitatea imensă de material ceramic per locuință (cca. 20-30 de saci), a îngreunat identificarea fragmentelor ce compun acest vas. S-a impus curățarea chimică a întregii cantități de material ceramic din acea locuință pentru a selecta fragmentele care pot întregi vasul.

Cele 89 de fragmente existente permit reconstituirea vasului în proporție de aproximativ 80 %. Vasul aparține fazei A-B a culturii Cucuteni și prezintă un decor tricrom (alb, roșu, negru) desfășurat pe aproape întreaga suprafață a sa în patru registre distincte. În zona mediană a vasului există două apucători mai mari deasupra cărora sunt dispuse alte două tortițe mai mici. Decorul este specific acestei faze a culturii Cucuteni – spirale, linii concentrice, cercul și formează complicate compoziții ornamentale.

Pasta vasului, de culoare cărămizie, este bine arsă (la cca. 800-900°C) și prezintă ca degresanți cioburi pisate și nisip. Grosimea sa variază de la 0,5cm în zona buzei, la 2cm la baza vasului. Vasul intră în categoria celor de mari dimensiuni.

Descrierea pe faze a fluxului tehnologic

În prima fază, fragmentele au fost fotografiate și trimise la laboratorul de investigații fizico-chimice. În urma acestor investigații s-a ajuns la concluzia că fragmentele prezentau depuneri de sol și carbonați.

Fragmentele ceramice au fost spălate sub un jet de apă curentă pentru

îndepărtarea depunerilor de sol, după care au fost imersate în băi repetate de apă distilată, pentru desalinizare. Apoi, au fost introduse într-o baie de acid citric (20%), pentru înlăturarea depunerilor de carbonați. S-a optat pentru folosirea acidului citric deoarece acesta nu dăunează stratului pictural al vasului. Resturile depunerilor au fost îndepărtate mecanic, printr-o periere ușoară.

Ulterior, fragmentele au fost imersate în băi repetate de apă distilată până se obține un pH neutru. A urmat o uscare lentă, la temperatura mediului, fragmentele fiind puse pe un grătar de lemn sau hârtie de filtru.

După uscare, s-a procedat la conservarea fragmentelor prin pensulare cu o soluție diluată de nitrolac (nitrat de celuloză) în acetonă în funcție de calitatea, porozitatea pastei.

Pentru lipirea fragmentelor s-a utilizat aracel (E 50) fără plastifiant, pentru a nu îndepărta fragmentele la uscare și a crea apoi erori la îmbinarea vasului. În cazul de față, datorită lipsei fundului vasului, lipirea fragmentelor s-a realizat în jurul celor două torți, care constituie zone de rezistență și partea cea mai groasă a pastei vasului. Asamblarea vasului a fost terminată prin lipirea fragmentelor mai subțiri de la buza sa.

După lipirea fragmentelor s-au realizat fotografiile-martor pentru evidențierea porțiunilor originale ale vasului.

Porțiunile lipsă ale vasului au fost completate cu ghips mojarat cu oxizi metalici, până la obținerea unei nuanțe ușor discrete față de pasta ceramicii. În acest sens am efectuat mai multe probe pentru obținerea nuanței dorite.

În cazul acestui vas bitronconic anumite porțiuni lipsă au fost considerabile și amplasate în zonele de rezistență a vasului. Din acest motiv, am optat pentru implantarea unor anse dintr-un material inoxidabil (inox), pentru a-i conferi rezistență. O astfel de ansă a fost amplasată în partea de jos a vasului, urmând circumferința fundului acestuia, tocmai datorită lipsei sale. Astfel amplasată, ansa metalică va preveni fragmentarea plombei de ipsos turnate într-o zonă care este predispusă șocurilor mecanice.

În funcție de mărimea plombei, amprentarea se realizează cu ceară dentară, materiale elastice (latex, cauciuc siliconic) sau plastilină. La această piesă am utilizat cu succes amprentarea cu ceară dentară. În zona buzei vasului, pentru porțiunile lipsă am luat amprenta de pe o suprafață simetrică cu cea lipsă, pentru a da plombei forma necesară.

După uscare, plombele au fost finisate cu ajutorul bisturiului și a hârtiei abrazive. A fost executat un nou martor fotografic.

A urmat reintegrarea cromatică a zonelor completate pentru a reîntregi estetic și a oferi o imagine de ansamblu a decorului pictural al vasului. Au fost folosite culori tip tempera până la obținerea unei nuanțe ușor discrete față de pigmentul original. În prealabil, decorul vasului a fost schițat în creion pentru a ușura execuția sa finală cu culori tempera.

După uscarea completă a porțiunilor pictate a fost efectuată o conservare a acestora cu nitrat de celuloză (nitrolac) dizolvat în acetonă a pentru a le proteja în timp de factorii externi. Pentru a matiza luciul nitrolacului acesta a fost dizolvat cu acetonă,

iar imediat după aplicarea sa suprafața vasului este tamponată cu o cârpă din bumbac.

Procesul de restaurare fiind încheiat, vasul a fost din nou fotografiat și am procedat la întocmirea documentației de restaurare care va include și recomandările restauratorului privind conservarea ulterioară a piesei de către beneficiar în depozit sau expoziția de bază.

Se recomandă ca vasul să fie păstrat conform normelor conservării științifice.

Astfel, spațiul de depozitare trebuie să fie salubru și stabil din punct de vedere al microclimatului, zidurile sănătoase și fără infiltrații. Umiditatea relativă să fie cuprinsă între 50-60 % , fără fluctuații mari sau bruște. Clădirea să beneficieze de o bună izolare termică , condiție a unei temperaturi constante. Temperatura poate varia între 1-18°C, cu condiția ca umiditatea relativă să fie normală și constantă. Piesa să fie depozitată sau expusă în poziție de repaus, fără tensionări și ferită de șocuri mecanice. În cazul în care intervin modificări în starea morfologică a obiectului, trebuie consultat de urgență conservatorul sau restauratorul.